

КРАСИМИРА ПЕТРОВА

Софийски университет „Св. Климент Охридски“,

✉ krapetrova@slav.uni-sofia.bg

ПСИХОЛИНГВИСТИЧНИ МЕХАНИЗМИ ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ДУМАТА В КРЪСТОСЛОВИЦИТЕ

Анотация

В статията се разглеждат различни психолингвистични (семантични, когнитивни, емоционално-афективни) механизми за идентификация на думата в кръстословици на български, руски и английски език. Кръстословиците се разглеждат като един от видовете езикова игра. В отделните им поджанрове се използват различни подходи и нива за достъп до асоциативно-вербалната мрежа на търсената лексикална единица: чрез активиране на различни типове йерархични семантични връзки, реконструкция на контекст, препратки към прецедентни имена и текстове, опора на фоновы знания, минимизиране на енциклопедични знания, провокиране на творческа езикова игра, визуализация на думи и понятия и др. В съпоставителен план се прави опит да се открият някои етно-, психо- и социокултурни аспекти на кръстословиците. Посочва се възможното им приложение в лингводидактиката, функциите им като средство за забавление или тренировка на мозъка.

Ключови думи: психолингвистика, семантика, кръстословици, обучение по роден и чужд език

Кръстословиците са сред най-популярните игри, свързани с езика (наред с акростихове, хронограми, откриване на думи в квадрат от букви, анаграми, липограми, палиндромы, скороговорки, унивокали, дублети, панграми ([10]: 65). Различни видове „словесни главоломки“ са описани например в универсалната научно-популярна енциклопедия „Кругосвет“¹. Кръстословиците широко се разпространяват през 1913 г., когато американският журналист Артур Уайн измислил за един вестник словесна загадка, наречена „word cross“ (пресичане на думи), и много бързо хората направо полудели по тях ([10]: 64). Има сведения, че славянската дума „крестословица“ е предложена от В. В. Набоков през 1925 г. в приложението „Наш мир“ към берлинския вестник „Руль“, като той е съставил първите кръстословици на руски език (макар и като не много надежден източник, руската версия на ru.wikipedia.org/wiki/ се позовава на автобиографията на писателя „Память, говори“).

¹ www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/slovesnie_golovolomki.html?page=0,4#part-2017

В това изследване си поставям задачата да опиша някои психолингвистични (семантични, когнитивни, емоционално-афективни) механизми за идентификация на думата в кръстословиците като един от видовете езикова игра (вж. [7]: 36) върху български, руски и английски езиков материал (за английски език се разглеждат предимно американски и британски кръстословици). В хода на изследването проверявам дали е възможно е да се открият някои етно-, психо- и социокултурни особености на кръстословиците.

За да са разбираеми кръстословиците за всички средностатистически носители на съответния език, те трябва да се опират на общоизвестни, споделени репрезентации на „наивната картина на света“, заложиени в езика, с неговата социална и културна специфика. За да породим или извлечем смисъла, нашето индивидуално езиково съзнание се подчинява на общите закономерности в сложната йерархия на семантичната мрежа в основата на нашата памет ([5]). От десетилетия се върви към „обобщен модел на значението в психолингвистиката“, който да комбинира както когнитивните, така и емоционално-афективните механизми на репрезентация ([8]: 130). Семантичните структури на лексикалното значение са сложен резултат от „вътрешния „диалог“ между различните модули“, протичащ въз основа на „принципите на комплементарност“ и „кооперация“, на „компенсаторен“ принцип между „съзнателното когнитивно осмисляне на себе си и действителността и несъзнателното функциониране на емоционално-афективен принцип“ и „принципа на конфликта“ между съзнателната и безсъзнателната системи“ ([8]: 239). Изследването на това, по какъв начин се активира достъпът в нашето езиково съзнание до определена лексикална единица (търсената дума в кръстословицата), се основава върху теоретичния модел за асоциативно-вербалната мрежа с различните типове семантични връзки и многослойна информация, съдържащи се в нея ([9]: 6).

Естеството на работата изисква да се опишат накратко обособените поджанрове и тематични групи кръстословици. Сред отделните нации се открояват любими поджанрове: сканди („скандинавски кръстословици“), американски, японски, естонски, „цифрословици“, sudoku и мн. др. Кръстословици с различни езикови задачи се ползват като лингводидактично средство.

В скандинавския тип кръстословици търсената дума е поместена в малък квадрат вътре в клетките с думи, а в традиционните кръстословици текстът, задаващ думата, е изнесен извън таблицата, което позволява разгръщането на „задачата“ за тълкуване на думата². В словесната игра на кръстословиците връзките между въпрос и отговор могат да са разнообразни: асоциативни, синонимни, антонимни, шеговити и т. н., могат да се основават на факти от културата. Затова този тип кръс-

² www.scanword.info

тословици са подходящи за дидактическите цели на обучение по роден и чужд език. Например, *место ночевки „тучки золотой“* → *утес* (ср. М. Лермонтов „Утес“ – *Ночевала тучка золотая На груди утеса-великана*); *горе Чацкого* → *ум* (А. Грибоедов „Горе от ума“); *ремарковские призраки в „раю“* → *тени* (Е. М. Ремарк „Тени в раю“); *„кошачий бег“ лошади* → *рысь*; *Bethoven honoree* → *Elise* (по назването на музикалното произведение на Л. ван Бетховен); --- *Wingfield, mother in „The Glass Menagery“* → *Amanda*. В класическите кръстословици с изнесено извън таблицата дефиниране на думата се наблюдават разнообразни и оригинални начини за идентификация на думите, например чрез препратка към популярна скороговорка: *Музыкальный инструмент, который Клара украла у Карла* → *кларнет*. Необходимо е възстановяването на минимален контекст – пословици, крилати фрази, названия на популярен филм или книга, възстановяване на дума в стих от популярен песен или художествено произведение: *Любовь и ___ правят миром* → *добро*; *кинофильм Ч. Чаплина „Великий ___“* → *диктатор*; *„А ты такой холодный, как ___ в океане“ (из песни А. Пугачевой)* → *айсберг* и т.н. Самото название на сайта е препратка към добре позната пословица, оформена с игра на графиката (PoteheChas.ru) и с подзаглавие (*Ваш интеллектуальный досуг*): *Делу время, а потехе час*³. В руските периодични издания, посветени на литература и култура, има тематични кръстословици с имената на творчески личности, персонажи, названия на произведения, културни събития. Използването на т.нар. прецедентни имена (културно значими) (*Чацки, Elise*), препратката към т. нар. прецедентни текстове в лингвокултурологията активира по-широк контекст, който съдържа търсената дума. Под прецедентни текстове се разбират „текстове, които са основа на обучението, акултурацията на детето към определена култура“, като познаването на тези текстове се осъзнава като необходим признак на „културния“ човек ([1]: 108). Всъщност, именно извикването, „опресняването“, затвърдяването на фрагмент от лингвокултурата е основната цел на подобни кръстословици⁴.

В американската кръстословица отговорите се запълват последователно по хоризонтала и по вертикала. Думите се разделят от тъмни квадратчета, които нанася самият запълващ, а броят им зависи от цифрите в скоби във всеки ред или колонка⁵. В специализирани сайтове се коментират произходът и разликите между американски и британски кръстословици⁶. Предоставят се и особено кодирани, сложно разгадавани американски „крипто“-кръстословици, за решаването на които е нужно особено остроумие, познания, детективски, лингвисти-

³ <http://www.potehechas.ru/crossword/classical.shtml>

⁴ petiofi.narod.ru/skandi_spisak.html, bestcrosswords.ru/scan/

⁵ petiofi.narod.ru/amerikanska/amerikanska_krastoslovica.html, www.funland.bg/crosswords/crossword-31-2013-12-19/

⁶ <https://www.crosswordsite.com/>

чен и игрови нюх (например, 40 down *A parent returns for a NYC display* → *MOMA* (= A Mom (parent) reversed (returns)) = MOMA (Museum of Modern Art, in New York City)⁷.

В цифрословиците трябва да се разположат правилно в макет думите, дадени отстрани, разграничени по броя на буквите (2, 3, 4 и n-буквени думи). Кръстословици, в които няма дефиниции, а направо са дадени думите, които трябва да бъдат напасвани в таблицата, се наричат „антикръстословици“⁸.

В японските кръстословици има мрежа с редове и колонки NxM. Дадени са числа, които показват колко квадратчета трябва да се оцветят в съответния ред или колонка, за да се получи фигура⁹, има ги в черно-бял и цветен вариант¹⁰. В названието на една японска кръстословица е използван елемент от руската детска субкултура (прецедентен текст) – сякаш да подсказже, че на картинката трябва да се появи котка, пише „Тише, мыши...“ (от известния детски стих „Тише мыши, не шумите, кота Васку не будите...“)¹¹.

Понякога в квадратчетата са вписани само съгласни, а запълващият сам трябва да реши, какви гласни да впише. Има случаи, когато думата е дадена, но буквите са разбъркани и трябва да бъдат разположени в „осмислена последователност“, т. нар. скрабъл¹². „Превъртането“ на вариантите с комбинации от букви спира, когато се създава значеща комбинация, т.е. „разпознава се“ образът на думата с определено значение.

Фокусът в това изследване е проследяването как се задават, дефинират думите в кръстословиците, т.е. как става идентификацията на думите (лексикалните единици) в тях. Най-често трябва да се попълнят еднословни лексеми, но има и словосъчетания със съчинителна и подчинителна връзка (*Приказка на Шарл Перо* → *Котаракът в чизми*; *Роман от Джейн Остин* → *Разум и чувства*; *Роман от Стендал* → *Червено и черно*). Лексиката предимно е неутрална, общоупотребителна, понякога терминологически или стилистически маркирана, или заемка: (*залез* → *заник* (1. поет. залез); *продълговат кръгъл хляб* → *самун* (разг. [гр.>тур.], може би по-правилно *заоблен* вм. *кръгъл*, или само *кръгъл хляб*, както е според ([2]: 860); *остар*. [3]).

Семантиката може да бъде зададена чрез енциклопедично описание на термина: *мярка за земна площ* → *ар, щат в САЩ* → *Охайо, връх в Рила* → *Мусала*; *60 секунд* → *минута, орган обоняния* → *нос, large,*

⁷ <https://cdn.shopify.com/s/files/1/1444/0824/files/us-13x13-hard-cryptic-puzzles-sample.pdf?17811813710582450017>

⁸ www.dumite.com/q-2618.html, krastoslovicibg.com

⁹ yaponskiy.narod.ru, absite.ru/japan/, <http://www.potehechas.ru/crossword/japan.shtml>

¹⁰ www.nonograms.ru/nonograms

¹¹ www.bestcrosswords.ru/jp/20000139-solve.html

¹² www.crossword.hit.bg/main.html, www.crossworldbg.com/скрабъл.html

non-flying Australian bird → *emu*; необходими са енциклопедични или исторически знания: *сын Дедала* → *Икар*, *родина и царство Одисея* → *Итака*, *праотец* → *Адам*; *40th President* → *Reagan*.

Понякога се взема само част от семантиката и прагматиката, въз основа на които се създават основни прототипни представи за обекта (в теорията за прототипите на Е. Рош): *an orange wig and red nose may go with* → *clownsuit* (‘нещо, с което могат да си отиват оранжева перука и червен нос → клоунски костюм’). Описваната дума представлява типичен национален жест: *Affirmative signal* → *nod* (‘сигнал за потвърждаване – кимване’).

Поместването на дефинициите в квадратчетата на скандинавските кръстословици води до тяхното максимално съкращение (за разлика от изнесените извън клетките на таблицата дефиниции в традиционните кръстословици). Възниква проблемът как „да се пресее“ необходимата и достатъчна информация (като познатото от математиката условие) за идентификацията на думата. Примери за уместни тълкувания на думи в кръстословици в сравнение с данните от тълковни речници: 1) *лека дъсчена постройка* → *барака* (съвпада с дефиницията в [2]: 44, заемка от италиански; добавено е обяснение „за временно ползване“ ([3]); 2) *автомобилно състезание* → *рали (Пътно автомобилно състезание... [англ.>фр.] [2]: 827; Продължително автомобилно надпреварване със състезателна цел – [3]); 3) текст върху външната страна на предмет* → *надпис* (съвпада с [2]); *зрителен орган* → *око*. Често се дава тълкуване, подобно на речниковото: *стадо лошадей* → *табун, широкый мягкий диван* → *оттоманка*¹³; *Wife of your son (8-2-3)* → *daughter-in-law*¹⁴.

Пример за не особено сполучливо дефиниране е обяснението: *домачинско пособие за почистване* → *метла*. Избраното съществително пособие е твърде „високо“ в йерархията по абстрактност в класификацията на родо-видовите отношения, може да означава ‘вещ’, ‘средство’, ‘оръдие’, ‘препарат’ и др.

При представянето на многозначни думи в кръстословиците възниква проблемът за избор на лексико-семантичен вариант (ЛСВ). Не винаги се избира първото по ред, основно значение, което, като правило, е най-честотно в езиковото съзнание на носителите на езика и се актуализира най-бързо. Избира се по-кратка дефиниция на някой от следващите ЛСВ: *безволев човек* → *роб (... 3. прен. Безволев човек, който се е оставил във властта на някого или на нещо. ([3]; ср. 1. ист. Безправен човек... [2]: 844).*

Аналогични проблеми възникват в „преводните“ кръстословици, където думата е зададена чрез еквивалент на чужд език. При избора на ЛСВ на някоя многозначна дума обикновено се избира първото по чес-

¹³ www.bestcrosswords.ru/scan/30003021-form.html

¹⁴ <https://www.crosswordsite.com/pages/free-crosswords-online-uk>

тота значение¹⁵. Подобни кръстословици, наред с картинните, често се използват в началните етапи на обучението по чужд език, когато се усвоява първото, основно значение на думата. Тук възниква и проблемът с визуализацията на обекта, понятието, изразени чрез търсената дума.

При избора на един от омонимите се отчита неговата актуалност в езиковото съзнание на носителите на езика, която зависи от честотата на употреба в речта, „престижността“ на посочвания факт, обект. Например, в руска кръстословица думата *рекет* е зададена като название на филм: *телебоевик* → *рекет*, а не чрез речниковото значение; *трюфель* → *сорт шоколадных конфет*, а не като вид гъба; има аналогични примери в английски: *chair* → *committee head*, а не като мебел. В зависимост от аудиторията, в различни места на публикуване на кръстословицата се предпочитат различни дефиниции: *нота* → *дипломатический документ*; *музыкальный знак*; *eden* → *Adam's apple locate?*; *edens* → *Utopias*.

Повечето от думите в кръстословиците, подобно на единиците в тълковните речници, се дефинират чрез синоними. По-често този начин се среща в българските кръстословици, и доста по-рядко в руските и английските: *великан, гигант* → *титан* (*книжн. исполин, гигант, великан, колос, грамада* – [6]); *разкош, блясък* → *лукс* (*комфорт, удобство, разкош, разкошество, изящество, великолепие, блясък, разточителство* – [6]); р. *биополе* → *аура*; *шпион* → *агент*; *seer* → *oracle*; *shades* → *tints*; *happen* → *occur*. Значението се описва също така и чрез по-далечни синоними, т. нар. квазисиноними: *език, говор, реч* → *слово* (*дума, реч, говор, израз, език*); *подутина* → *оток* (*възпаление, подуване, подпухване, подуто, подутина, подпухналост, загнояване*). Ако синонимите са твърде далечни и неточни, могат да са подвеждащи: *творец, създател, изобретател, съчинител, съставител* → *автор*.

В тълкуванията се отразява йерархичната родо-видова субординация на понятията – чрез изброяване на еднородни равнопоставени понятия, чрез родовото понятие и модификатор към него за описването на видовото понятие: *вид дребна върба* → *ракита*; *вид зеленчук* → *лук*; *иглолистно дърво* → *ела*; *марка наши камиони* → *мадара*; *риба от семейство есетрови* → *чига*. По-рядко родовото понятие се задава чрез видовото: *майка и баща* → *родители*; може да се посочи видът семантична връзка (това е пример): *ash blond, e.g.* → *haircolor*; *carpenter or plumbing, e.g.* → *trade*. Отразяват се също така партитивни отношения (част: цяло): *част от скелета* → *кост*; *елемент от дъното на кораб* → *кил*; *част от окоето* → *ирис*.

В събрания и анализиран материал не открихме думи, зададени чрез антоними, макар това да е една от най-силните и активни връзки в асоциативната памет на човека. Антонимите се използват в „игрослови-

¹⁵ www.crossword.hit.bg/main.html

ците“ за целите на чуждоезиковото обучение ([4]: 22). Усвояването на роден език (както и на чужд език) от деца се подпомага от разнообразни развиващи игри, като част от тях са кръстословици, таблици за попълване на думи за зрителното им запомняне, или откриването на смислени думи в запълнена с букви таблица, понякога се посочва тематичната група: страни, градове, птици, цветя и т.н. (р. филворд)¹⁶ или една и съща последователност от букви се различава по различен начин на значещи думи: «*ЛистопадРесторанТракт*» и «*ЛисТопАдресТорАнтракт*». Съществува особен вид кръстословица, в която думите не са пресичат, а се „развиват“ по спирала, като последната буква от предходната дума става първа буква в следващата дума (р. чайнворд / chainword) или редицата от букви се пресича със себе си (р. кроссчайнворд)¹⁷. Понякога с учебна цел попълването на думите се подпомага от изображение на думите: *слоневесоус 1.слон, 2.небо, 3.овёс, 4.соус*¹⁸. Решаването на кръстословицата може да бъде подпомогнато от една вписана дума, която дава вече няколко букви на решаващия, освен няколко „подказващи“ трудни думи под таблицата – т.нар. р. ключворды¹⁹.

Специално разработени кръстословици в определена тематична област на познанието развиват професионалната компетентност на изучаващите тази дисциплина, напр. в областта на философията – 1: *Античен гръцки философ, който „сваля философията на земята“ и поставя човека в центъра ѝ → Сократ*²⁰. Разпространяват се дидактически материали със забавен характер²¹. Разработват се кръстословици, тематично свързани с народни обичаи, празници, традиции, като след кръстословицата е поместен кратък информативен енциклопедичен текст: например, за Баба Марта²², *Heloween's month → oct*²³; включват се имена на значими исторически личности, свързани с определен празник²⁴, Сканди-близнаци с наши революционери – водачи на чета, преминала Дунав през 1868 г.²⁵ и др.

Всички изброени дотук начини за идентификация на думата в кръстословици са свързани със семантиката, т.е. с парадигматичните системни отношения в езика. Макар и по-рядко се срещат и случаи на дефиниране на думата чрез синтагматични системни отношения: *озоновая ... → дыра, штрафной ... → удар, (салто) ... мортале*. Преходни случаи между синтагматиката и използване на енциклопедически зна-

¹⁶ <http://www.potehechas.ru/crossword/filword.shtml>

¹⁷ playroom.com.ru/kross.php

¹⁸ <https://znaniya.com/task/3357789>

¹⁹ bestcrosswords.ru/kw/, <http://www.potehechas.ru/crossword/keyword.shtml>

²⁰ http://extremepress.net/files/chapter01/chapter01_7.htm

²¹ www.mgu.bg/annual/public_html/2005/bg/svityk4/dokladi_pdf/ilcheva_2.pdf

²² http://petiofi.narod.ru/praznici/baba_marta.html

²³ <https://www.crosswordsite.com/pages/free-crossword-puzzles-online-us>

²⁴ http://petiofi.narod.ru/praznici/skandi_za_3_mart.html

²⁵ http://petiofi.narod.ru/bliznaci/skandi_bliznaci_2.html

ния са примери, когато трябва да се допише името на известна личност: *(Барбара) ... Брильска (Анна) ... Ахматова*. Познаването на подобни, обикновено прецедентни имена е част от фоновите знания за езика и страната, част от лингвокултурната компетенция на езиковата личност.

Един шеговит тип кръстословици се основава върху езикова игра на словообразователно и семантично ниво, където се използват няколко механизма, водещи до преосмисляне на думата и комичен ефект чрез неочаквана и нова мотивация на думите (примерите са от www.crossroadbg.com/za_krystoslovitsi.html):

а) дума с нечленима морфемна структура се дели на значещи морфемни и това поражда ново значение на думата: *Кон, който бяга в такт → контакт; Човек, който се разхожда из гората и задава въпроси на дърветата → Питагор;*

б) към предишния механизъм се добавя морфема, свързана с изходните думи в обяснението (например, суфикс – показател за лице от мъжки пол): *Човек, който спира коне и каруци → конспиратор; Човек, който превозва круши с кораби → корабокрушенец;*

в) освен преместването на морфемните граници и преосмислянето на значенията на морфемите, част от изходните думи могат да се превърнат в оказионален суфикс: *Човек, който се завира в дините → динозавър;*

г) към описания по-горе механизъм можем да добавим и замяната на един от компонентите в тълкуването на думата с негов синоним: а) неутрален еквивалент – *Човек, който търси жаби → дирижабъл;* б) разговорна дума: *Хора, които си похапват раци → папараци;* в) жаргонна дума – *Човек, който пипа парите на леля си → паралелепипед; Човек, който обича всичко да е на аванта → авантюрист;* г) един от компонентите шеговито наподобява превод на чужд език: *Човек, който яде килими → Килиманджаро;*

д) заемката се преосмисля и образува нова дума по „телескопичен начин“ (като вид абрeвиация) – обединяват се началото на едната и краят на другата дума: *Човек, който глади с радиатор → гладиатор;*

е) дефиницията и търсената дума са свързани в словообразователна верига, която трябва мислено да бъде възстановена, т.е. протича скрит словообразователен процес: *Дете, което не е родено в Гърция → негърче;*

ж) скрит процес на проследяване на думата в семантична мрежа от понятия (от родово към видово: *стари хора – дядо*): *Човек, който мрази старите хора → Дядо Мраз;*

з) преосмисляне на значението на думата, основано върху омонимията на корените: *мрази ‘мразя, ненавиждам’ – Дядо Мраз ‘мраз, студ’;*

и) изменение на каузацията (причинно-следствената връзка) в семантичната мотивация: *Дете, което е убило майка си и баща си → сираче.*

Изброените примери не изчерпват механизмите на езиковата игра, които се използват в кръстословиците, а показват разнообразието на езикови и когнитивни процеси, участващи в идентификацията на определена дума.

Само в английските кръстословици намерихме случаи на звукоподражания (*mimic a sheep* ('имитирайте овца') → *baa*), случаи на дописване на част от думата или морфема (*cro ...magnon man; Shri----*, *formerly Ceylon*). Търсена дума-абривиатура най-често се среща в детски кръстословици: *Educational Testing Service* → *ETS*, *American Medical Association* → *AMA*; за възрастни абривиатурите са скрити, с чувство за хумор или отпращат към общоприети акроними: „*Yesterday!*“, *in business memos* → *asap (as soon as possible)*. Рядко в отговорите има повече от една дума, в скоби се дават броят букви в думите: *Getting ready for holidays? You won't need this crate! (7-4)* → *packing case*.

Използва се принципът на картинен речник (например, основните части на самолет в детска кръстословица, подходяща за ранните етапи на обучение по чужд език²⁶; най-честите тематични рубрики са частите на човешкото тяло, на кораба, названия за домашни животни и звукоподражанията, които те издават, персонажи от различни приказки и т.н.). Например, в кръстословица за деца думите са зададени чрез картинки (необходимите продукти за ястие), а откритата чрез цвят дума носи национално-културна специфика (*мусака*)²⁷.

Решаването на кръстословици проверява и разширява познанията, укрепва връзките в семантичната памет на човека. В популярни медицински статии се посочва, че кръстословиците „тренират и подмладяват мозъка“, развиват вниманието, концентрацията, въображението, увеличават речниковия запас на детето, улесняват запомнянето на правописа²⁸, предпазват от болести на мозъка, като деменция и Алцхаймер²⁹, снижават стреса, тревожността и депресията, носят и други ползи. Решаването на кръстословици може да се превърне в болестна обсебция, но също така всеки един може да стане и много бърз шампион (р. кроссмейстер), или сам да съставя кръстословици³⁰.

Краткото сравнение на български, руски и английски кръстословици, макар да не е подкрепено със статистическа обработка на данните, а чрез типични примери, откроява някои особености на обекта на изследване в трите езика. Най-честият начин за семантизация на думите в българските кръстословиците е минимизирано тълкуване, близко до речниковото, или чрез синонимен ред. Кръстословиците на английски показват широко разнообразие от подходи, модифицирани в зависи-

²⁶ <http://www.kidcrosswords.com/answers/html/aslo.htm>

²⁷ http://petiofi.narod.ru/detski/detska_krastoslovica.html

²⁸ www.igraemsa.ru/igry-dlja-detej/krossvordy

²⁹ <https://media.framar.bg/>

³⁰ www.e-crossword.ru/be/

мост от таргет-групата: картинни и тематични кръстословици за деца, основани на морфемна езикова игра и активиране на чувството за хумор при възрастни. Развиват се различните поджанрове на кръстословиците, като американските „криптирани“ загадки са истинско предизвикателство за логическото мислене и креативността в боравенето с езика за любителите на трудни кръстословици. Руските кръстословици са тематично разнообразни и творчески насочени при дефинирането на думите, провокират въображението и изискват по-специални фоновни знания за имената на личности в изкуството, персонажи, названия на произведения, културни събития – съдържат препратки към прецедентни имена и текстове.

Изучването на езиковата игра, включително и в кръстословиците, като част от масовата култура, като лингводидактическо средство, а също така и сравняването им в няколко езика, би могло да даде информация за етно-, психо-, социокултурни и езикови особености на световусещането и неговите културни рефлексии.

Приложение

а) български кръстословици – ключова дума „кръстословици“ чрез <http://www.google.bg> – около 129 000 резултата (0,32 секунди) – 05.05.2018 г.

www.rebusi.com, www.funland.bg, www.bgfunland.com, www.rabotno-vreme.net, www.dumite.com, petiofi.narod.ru, www.crossworldbg.com, <https://www.helikon.bg/204545-100-Умни-кръстословици---Активни-карти.html>

<https://www.helikon.bg/173992-Английски-език.-Топ-хумор:-Кръстословици-1.html>, https://7777.bg/lottery_tickets/cash_crosswords и мн.др.

б) руски кръстословици – ключова дума „кроссворды“ чрез <http://www.google.ru> – около 5,130,000 резултата (0,38 секунди) – 05.05.2018 г.

<http://www.graycell.ru/links.html> - каталог сссылок, abs.kulichki.com/crossw, www.scanword.info, scanword.net/krossvordy, bestcrosswords.ru, www.e-crossword.ru/how/efriend/, yaponskiy.narod.ru, www.sobesednik.ru/crosswords, <http://www.potehechas.ru/crossword/filword.shtml>, www.english.language.ru и мн.др.

в) кръстословици на английски – ключова дума „crosswords“ чрез <http://www.google.com> – около 9 490 000 резултата (0,33 секунди) – 05.05.2018 г.

www.crosswordsite.com, www.crossword-puzzles.co.uk, www.crosswordtournament.com, <https://www.theguardian.com/crosswords>, <http://puzzles.usatoday.com/>, www.quiz-acrostics.com, <https://www.boatloadpuzzles.com/playcrossword>, www.crpuzzles.com/, www.washingtonpost.com/crossword-puzzles/daily/, www.nytimes.com/crosswords, <http://games.latimes.com/games/daily-crossword/>, www.englishday.com, www.englishlearner.com, games.80s.com/Crossword, www.crosswordtournament.com, www.englishday.com

quiz-acrostics.com, www.puzzledepot.com, www.dailypuzzler.com/Crossword-Puzzles.htm, <http://www.dictionary.com/fun/crosswordsolver>, www.holidaycrosswords.com, и мн.др.

Литература

- [1] – Аврамова, В. *Лингвокултурология*. Шумен, УИ „Епископ Константин Преславски“, 2007. ISBN: 978-954-577-455-3
- [2] – Андрейчин, Л., Георгиев, Л., Илчев, Ст., Костов, Н., Леков, Ив., Стойков, Ст., Тодоров, Цв. *Български тълковен речник*. (4-о изд., допълнено и преработено от Д. Попов). София, „Наука и изкуство“, 2006. ISBN-10: 954-02-0156-X, ISBN-13: 978-954-02-0156-6
- [3] – Буров, Ст., Бонджолова, В., Илиева, М., Пехливанова, П. *Съвременен тълковен речник на българския език с приложения*. Велико Търново, 1999–2000. (на CD)
- [4] – Васильева, Т., Руденко, О. *Сколько праздников в году?* Москва, „Русский язык“, 1989. ISBN 5-200-00464-0
- [5] – Герганов, Е. *Памет и смисъл*. София, „Наука и изкуство“, 1987.
- [6] – Нанов, Л. *Български синонимен речник*. (5-о изд.) София, „Наука и изкуство“, 1968.
- [7] – Санников, В. З. *Русский язык в зеркале языковой игры*. Москва, „Языки русской культуры“, 1999. ISBN 5-7859-0077-7
- [8] – Стаменов, М. *Проблеми на значението на субективната семантика*. София, УИ „Св. Климент Охридски“, 1993.
- [9] – Уфимцева, Н. В., Черкасова, Г. Я., Караулов, Ю. Н., Тарасов, Е. Ф. *Славянский ассоциативный словарь (русский, белорусский, болгарский, украинский)*. Москва, 2004. ISBN 5-7904-0366-2
- [10] – Crystal, D. *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge University Press, 1997. ISBN 0 521 559677